

ZAŠTITA VODA I UPRAVLJANJE NJIMA

Voda je neophodna za život ljudi, životinja i biljaka te za gospodarstvo. Zaštita voda i upravljanje njima prelaze nacionalne granice. U Okvirnoj direktivi EU-a o vodama uspostavlja se pravni okvir za zaštitu i obnavljanje čiste vode u EU-u i jamčenje njezine dugoročne održive uporabe. Ta je okvirna direktiva dopunjena specifičnijim zakonodavstvom, poput Direktive o vodi za piće, Direktive o vodi za kupanje, Direktive o poplavama i Okvirne direktive o pomorskoj strategiji, te međunarodnim sporazumima.

PRAVNA OSNOVA

Članci 191. – 193. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

OPĆI KONTEKST

Voda nije komercijalan proizvod nego opće dobro i ograničen resurs koji je potrebno zaštititi i upotrebljavati na održiv način i u pogledu kvalitete i u pogledu količine. Međutim, pritisak na taj resurs velik je zbog brojnih načina uporabe u raznim sektorima, poput poljoprivrede, turizma, prometa i energije. Komisija je 2012. donijela [Plan zaštite europskih vodnih resursa](#), dugoročnu strategiju čiji je cilj zajamčiti da za sve legitimne uporabe na raspolaganju bude dovoljna količina kvalitetne vode, što će se postići tako da se bolje provodi postojeća vodna politika EU-a, integriraju ciljevi vodne politike u druga politička područja te popune praznine u sadašnjem okviru. Planom se predviđa da države članice uvedu vodne račune i ciljeve u pogledu učinkovite uporabe vode te da izrade standarde EU-a za ponovnu uporabu vode.

POSTIGNUĆA

Politikom EU-a uspostavljena su dva glavna pravna okvira za zaštitu i upravljanje našim slatkovodnim i morskim resursima u holističkom pristupu temeljenom na ekosustavu, a to su Okvirna direktiva o vodama i Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji.

A. Okvirna direktiva o vodama i specifične potporne direktive o vodama

[Okvirnom direktivom EU-a o vodama](#) uspostavlja se okvir za zaštitu kopnenih površinskih voda, prijelaznih voda, obalnih voda i podzemnih voda. Time se želi spriječiti i smanjiti onečišćenje, promicati održivu uporabu vode, zaštititi i poboljšati vodni okoliš te ublažiti učinke poplava i suša. Opći je cilj postići dobro stanje okoliša za sve vode. Od država članica traži se stoga da sastave takozvane planove upravljanja

riječnim slivom temeljene na prirodnim zemljopisnim riječnim slivovima kao i konkretne programe mjera za postizanje tih ciljeva.

Okvirnu direktivu o vodama potkrepljuju usmjerenije direktive, tj. Direktiva o podzemnim voda, Direktiva o vodi za piće i Direktiva o vodi za kupanje, Direktiva o nitratima, Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda, Direktiva o standardima kvalitete okoliša i Direktiva o poplavama:

u Direktivi o zaštiti [podzemnih voda](#) od onečišćenja i pogoršanja stanja navode se posebni kriteriji za ocjenjivanje dobrog kemijskog stanja, utvrđivanje znatnih i trajno rastućih trendova te određivanje polaznih točaka za promjenu trenda. Sve granične vrijednosti za onečišćujuće tvari (uz izuzeće nitrata i pesticida, za koje su ograničenja postavljena specifičnim zakonodavstvom EU-a) uspostavljaju države članice.

[Direktivom o vodi za piće](#) određuju se ključni standardi kvalitete za vodu namijenjenu za ljudsku potrošnju. Njome se od država članica zahtijeva da metodom „točaka uzorkovanja“ redovno prate kvalitetu vode namijenjene za ljudsku potrošnju. Države članice mogu uvrstiti dodatne zahtjeve specifične za svoj teritorij, ali samo ako oni vode do postavljanja viših standarda. Direktivom se također zahtijeva redovito informiranje potrošača. Nadalje, Komisiju se mora svake tri godine izvijestiti o kvaliteti vode za piće. Komisija je 1. veljače 2018. kao odgovor na europsku građansku inicijativu „Right2Water“ (pravo na vodu) objavila [prijedlog za obnovu](#) 20 godina stare direktive. Revidiranim direktivom ažuriralo bi se postojeće sigurnosne standarde i poboljšao pristup sigurnoj vodi za piće u skladu s najnovijim preporukama Svjetske zdravstvene organizacije. Nadalje, povećala bi se transparentnost za potrošače u pogledu kvalitete vode za piće i opskrbe njome, čime bi se smanjio broj plastičnih boca povećanjem povjerenja u vodu iz slavine. Procjena sigurnosti vode na razini EU-a temeljena na riziku pomogla bi u utvrđivanju i rješavanju mogućih rizika za izvore vode već na razini distribucije.

[Direktivom o vodi za kupanje](#) nastoji se poboljšati javno zdravlje i zaštita okoliša utvrđivanjem odredaba za praćenje i klasifikaciju vode za kupanje (u četiri kategorije) te za obavješćivanje javnosti o tome. Tijekom sezone kupanja države članice moraju uzimati uzorke vode za kupanje i provjeriti koncentraciju barem dviju određenih bakterija jedanput mjesečno na svakoj lokaciji s vodom za kupanje. One moraju obavijestiti javnost putem „profilâ voda za kupanje“ koji na primjer sadrže informacije o vrsti onečišćenja i izvorima koji utječu na kvalitetu vode za kupanje. Postoji standardni simbol za informiranje javnosti o klasifikaciji vode za kupanje i eventualnim zabranama kupanja. Komisija i Europska agencija za okoliš svake godine objavljuju sažeto izvješće o kvaliteti vode za kupanje.

[Direktivom o standardima kvalitete okoliša](#) uspostavljaju se ograničenja za koncentraciju 33 prioriternih tvari koje predstavljaju znatnu opasnost za vodni okoliš ili putem njega na razini EU-a i osam drugih onečišćujućih tvari u površinskim vodama. Tijekom revizije postojećem popisu dodano je 12 novih tvari i uvedena je obveza da Komisija sastavi dodatan popis tvari koje treba pratiti u svim državama članicama (popis za praćenje) kako bi se podržale buduće revizije popisa prioriternih tvari.

[Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda](#) nastoji se zaštititi okoliš od štetnih učinaka ispuštanja komunalnih otpadnih voda i ispusta iz industrije. Direktivom se

utvrđuju minimalni standardi i vremenski rasporedi za prikupljanje, pročišćavanje i ispuštanje komunalnih otpadnih voda, uvode se kontrole odlaganja kanalizacijskog mulja i zahtijeva postupni prestanak ispuštanja kanalizacijskog mulja u more.

Raspravlja se o novim pravilima kojima bi se borilo protiv nestašice vode omogućavanjem ponovne uporabe pročišćenih otpadnih voda za poljoprivredno navodnjavanje.

[Direktivom o nitratima](#) nastoji se zaštititi vode od nitrata iz poljoprivrednih izvora. Komplementarnom uredbom traži se od država članica da svake četiri godine dostave Komisiji izvješće s pojedinostima o kodeksu dobrih poljoprivrednih praksi, označenim zonama ranjivima na nitrata i praćenju voda te sa sažetkom programa djelovanja. Direktivom i uredbom nastoji se zaštititi voda za piće i spriječiti šteta prouzročena eutrofikacijom.

[Direktivom EU-a o poplavama](#) nastoji se smanjiti rizike koje poplave predstavljaju za ljudsko zdravlje, okoliš, infrastrukturu i imovinu te se nastoji upravljati tim rizicima. Tom se direktivom traži od država članica da provedu preliminarne procjene kako bi utvrdile riječne slivove i povezana obalna područja kojima prijeti opasnost od poplava i potom izrade karte opasnosti od poplava i planove upravljanja poplavnim rizicima usredotočene na sprečavanje, zaštitu i pripravnost. Svi ti zadaci trebaju se provoditi u skladu s Okvirnom direktivom o vodama i planovima upravljanja riječnim slivovima izloženima u toj okvirnoj direktivi.

B. Priobalna i pomorska politika EU-a

[Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji](#) okolišni je stup integrirane pomorske politike EU-a koji je uspostavljen u cilju jačanja održivog razvoja pomorskog gospodarstva, uz istovremenu bolju zaštitu morskog okoliša. Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji želi se postići „dobro stanje okoliša” za morske vode EU-a najkasnije do 2020., nastaviti s njihovom zaštitom i očuvanjem te spriječiti daljnje propadanje. Njome se uspostavljaju europske morske regije (Baltičko more, sjeveroistočni Atlantski ocean, Sredozemno more i Crno more) i podregije unutar zemljopisnih granica postojećih regionalnih konvencija o moru. Kako bi se do 2020. postiglo dobro stanje okoliša države članice trebaju za svoje morske vode osmisliti strategije temeljene na ekosustavima koje se revidiraju svakih šest godina. Nadalje, Preporukom o [integriranom upravljanju obalnim područjem](#) utvrđuju se načela dobrog planiranja i upravljanja obalnim područjem o kojima države članice trebaju voditi računa.

Katastrofa prouzročena istjecanjem nafte iz tankera Erika, koja se dogodila 1999., potaknula je EU da ojača svoju ulogu u području pomorske sigurnosti i onečišćenja mora [uspostavom Europske agencije za pomorsku sigurnost](#) koja je, među ostalim zadaćama, odgovorna za sprečavanje onečišćenja s brodova i odziv na onečišćenje s brodova kao i za odziv na onečišćenje mora uzrokovano naftnim i plinskim postrojenjima. Direktivom o [onečišćenju mora s brodova](#) i uvođenju sankcija za kršenja i njezinom [ažuriranom verzijom](#) nastoji se osigurati da oni koji su odgovorni za ispuštanje onečišćujućih tvari u mora podliježu učinkovitim i odvraćajućim sankcijama koje mogu biti kaznene ili administrativne. Ispuštanje onečišćujućih tvari s brodova treba se smatrati kaznenim djelom ako je počinjeno s namjerom, nepažnjom ili teškim nemarom i ako ozbiljno naruši kvalitetu vode.

C. Međunarodni sporazumi o regionalnim vodama

Zaštita morskih voda u Europi regulirana je četirima strukturama za međunarodnu suradnju, takozvanim regionalnim konvencijama o moru između država članica i susjednih zemalja s kojima dijele zajedničke vode: Konvencija OSPAR iz 1992. (temeljena na prethodnim konvencijama iz Osla i Pariza) za sjeveroistočni Atlantski ocean; Helsinška konvencija (HELCOM) iz 1992. o području Baltičkog mora; Barcelonska konvencija (UNEP–MAP) iz 1995. za Sredozemno more; te Konvencija iz Bukurešta iz 1992. za Crno more. Riječne vode EU-a zaštićene su Konvencijom o zaštiti rijeke Dunav iz 1996. i Konvencijom o zaštiti Rajne iz 2009. godine. Međuregionalna suradnja u području okoliša usmjerena na morske vode ili riječne slivove dovela je do nekoliko makroregionalnih strategija u EU-u: Strategije za regiju Baltičkog mora iz 2009. (prva sveobuhvatna strategija EU-a osmišljena za neku makroregiju); Strategije EU-a za dunavsku regiju iz 2011. i Strategije EU-a za jadransku i jonsku regiju iz 2014. godine.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Prvom europskom građanskom inicijativom u povijesti, „Right2Water#, apeliralo se na institucije EU-a i države članice da zajamče da svi građani ostvaruju pravo na vodu i odvodnju, da opskrba vodom i upravljanje vodnim resursima ne podliježu pravilima unutarnjeg tržišta te da usluge opskrbe vodom budu izuzete iz mjera liberalizacije. [Kao odgovor na tu europsku građansku inicijativu](#), Parlament je velikom većinom pozvao Komisiju da iznese zakonodavni prijedlog kojim se provodi ljudsko pravo na vodu i odvodnju kako ga priznaju Ujedinjeni narodi i da, po potrebi, predloži reviziju Okvirne direktive o vodama kako bi se priznao univerzalni pristup vodi i ljudsko pravo na vodu.

Naglasivši potreban prijelaz na kružno gospodarstvo, Parlament je podržao planove za promicanje ponovne uporabe vode u poljoprivrednom navodnjavanju. U tom je duhu podržao planove za poboljšanje kvalitete vode iz slavine kako bi se smanjila uporaba plastičnih boca.

U svojoj [Rezoluciji o međunarodnom upravljanju oceanima](#) Parlament je naglasio „da je za stvaranje održivog pomorskog gospodarstva i smanjenje pritisaka na morski okoliš potrebno djelovanje u pogledu klimatskih promjena, onečišćenja mora i oceana koje dolazi s kopna, onečišćenja mora i eutrofikacije, zaštite, očuvanja i obnove morskih ekosustava i bioraznolikosti te održivog korištenja morskih resursa”. U tom kontekstu „potiče Komisiju da podrži međunarodne napore za zaštitu morske bioraznolikosti, posebno u okviru aktualnih pregovora o novom pravno obvezujućem instrumentu za očuvanje i održivo korištenje morske bioraznolikosti u područjima izvan nacionalne nadležnosti” i „poziva Komisiju na jačanje zakonodavstva radi očuvanja i jamčenja održivih upotreba morske biološke raznolikosti u područjima koja su u nadležnosti država članica Europske unije”.

Tina Ohliger
05/2019

